

Catasús: no existeix sinó *Catassús* (cf. s. v. *cap*).

CATAU, probablement alteració de CAU 'llodriguera' i CACAU 'forat del molí', per influència d'un altre mot: és incert quin hagi estat aquest mot perquè n'hi ha molts de possibles; com que en alguns d'aquests ha obrat la influència del ll. vg. CATACUMBÆ (subterranis cristians de Roma) és possible que ací hagin actuat alhora uns quants d'ells i és probable que, almenys indirectament, la influència principal vingui d'aquest. □ 1.ª doc.: 1803, Belv.

«Latebra; met. el lloc ahont regularment acud algú; *guardia*; *receptaculum*». Lab. 1839 ho aclareix traduint *latebra* per «amagatall» i afegint la trad. «nid, nido, madriguera»;¹ *Dag.*: «cau, escondrijo, madriguera (Caella); cova, enfony». «En Joan Testart --- no fugia --- moltes nits marxava de la barraca amb un sac a coll --- i baixava a Sants o a la França Xica, on sorprenia els companys en els porxos de les rajoleries, o en els *catous* on es trobaven els més decidits. — Salut, companys!», Coromines (*Prometeu* x, i, O. C., 283a12). No fóra difícil de donar-ne testimonis anteriors en escriptors altres que ell o que Pons i Massaveu (*AlcM*).

Si no m'enganyo el mot que ens preocupa és només del Princ., però les enquestes de toponímia (d'on, a causa del caràcter més aviat afectiu del terme, no és gaire propi) no han deixat de donar-nos-en testimonis en diverses comarques del Nord: a l'Empordà m'explicaven que d'un lloc «en diuen el Pont dels *Caus*, perquè hi ha molts *katáus*» (Vilacolum, 1958); a l'Alta Ribagorçana, a Adons (també a Trepadús, entre aquest despoblat i Casterner de les Olles, i tot deu ser el mateix, perquè són llocs que fronteregen) m'anomenen un paratge *Los Cataus* (o *Les Cataus*, però això en aquest dialecte pot ser l'article masculí), i m'expliquen que és una partida de bosc i mal terreny, «plena de *covarxots*» (1957); a l'altra banda de la Noguera, a Sant Orenç, hi ha el *Tossal dels Escataus*, i allí a la vora hi ha unes «Coves dels *Cataus*»; i, entremig dels dos pobles, a Aulet també hi ha un indret dit *Los Escataus*, que no sé si és un tercer lloc o idèntic a un dels altres.

Encara que no en tinc cap altre testimoni, anterior al S. XIX, no voldria assegurar, tractant-se d'un terme de matís pintoresc i intensiu (més aviat que descriptiu) que no n'hi pugui haver algun cas escadusser en fonts medievals, i per tant no descarto del tot que ja el tinguem en un doc. de 1080 expedit pels Comtes bessons de Barcelona, publicat per Miret i Sans: «molinos --- cum ipsas resclosas vel resclosaribus, cum ipsos recos, cum cap-recos et ipsos trescoladors et cum ipsos *catous* et ipsos escurrentis et ipsas pescatas ---» (*El més antic text literari*, p. 9):² despullant-lo ja fa 50 anys ja vaig posar-hi «mala lliçó de t per c?», i veig ara que Bast.-Bass. donen la mateixa sospita com a segura;³ el context indica clarament que es tracta del *carcau*, *cacau* o forat d'aigua del molí, però com que hi ha gran semblança entre un objecte i l'altre, i hi ha molt bones raons per creure que ca-

cau CACCABUS és avantpassat (o un dels avantpassats) de *catou*, no hem d'excloure la possibilitat que *catou* estigui ben llegit, i sigui un primer testimoni esporàdic de la forma avui establitzada en la llengua del Principat. Tanmateix el fet que ací es tracti, no d'un cau o lludriguera, ni d'un amagatall, sinó d'un carcau de molí, fa que sigui força més plausible esmenar que mantenir la lliçó de Miret.

No caldrà que repetim ací la documentació de *cacau* que ja he donat en altres articles, *CASCARELL* en particular (cf. *carcavar*, *carcau*; en el DCEC CARCABA). Però sí posem de relleu que partint del carcau del molí el mot s'ha aplicat també a d'altres menes de cavitats, i que amb aquesta mena d'accs. ben sovint coincideix del tot amb accs. de *catou*. Car aquest a l'Alt Berguedà pren el sentit de «fondal o comellar molt fondo i fosc» (La Pobla de Lillet, *AlcM*).⁴ Doncs a l'Alta Ribagorça, si bé encara hi ha la noció d'aigua, *carcau* s'ha tornat el nom d'un forat a manera d'avenc, amb un estany al fons (en variant *caricau*, on pot intervenir la influència de *CARANT*: *Lo Caricau del Puço*, a Bonansa, 1957). A d'altres bandes és un indret més igual encara a un catau: en el Segre mitjà *lo Cacau*, raconada entre dues penyes (a Alinyà, 1956); a l'Alta Bigorra *càcou* «abri sous roche» (Meillon, mapa del Vinhamala).⁵ En castellà la variant CACCULU en el sentit de 'test d'olla' ha donat el mot *cacho* 'tros' ben conegut; ara bé altres formes relacionables designen coses molt semblants a un catau.

En el Castell de Morella designen per *El Catxo* un veritable catau o cau de les penyes tancades en el circuit emmurallat, que feien servir de calabós, tancant-lo amb una reixa, durant generacions (1961): sembla tractar-se del nostre CACCULU, si bé és veritat que CCL no pot donar *tx* ni en català ni en mossàrab, i per tant serà un vell aragonesisme o castellanisme arrelat localment. En algun punt del Pallars Sobirà sembla haver corregut amb aquest mateix significat una altra forma de CACCABUS: en el Capbreu de la Vall d'Assua conservat per J.Lluís Pallarès, a. 1645 «a ponent las parets de dit Castell molt derruhidas, a mitg dia una altra paret tota derrocada, ab un *concabo*, que en temps passat servie de presó» (f° 34r.); encara que avui (1960) allà no saben què és un *concabo*, la identitat de la cosa amb el *catxo* del Castell de Morella és colpidora, car en tots dos casos es tracta d'un cau en una paret roquera d'un vell castell derruït i que serveix de calabós; ara bé ací l'etimologia CACCABU, si bé alterat per influència d'un derivat de *CAVARE* (exactament com ho és *cau*), no pot oferir dubtes.

Hi ha, doncs, els paral·lels semàntics suficients per induir-nos a creure que en el nostre *catou* tinguem una suma dels mots *cacau* (CACCABU) i *cau*. Car amb aquest mot la comunitat de sentit amb *catou* és encara més perfecta que amb *cacau*: bé podem dir que identificació total, sense més distinció que el *cau* és de bèsties i el *catou* és de gent, i que a conseqüència d'això *catou* és un mot de ressonància afectiva i intensiva. *Catau* ha de ser, doncs, el resultat d'una suma i combinació d'aquests mots, puix que coincideix més